

2.1 ЩО ТАКЕ ПРАВА ЛЮДИНИ?

Людина від народження наділена певними правами, які називаються **«правами людини»**. Це не ті права, що надані урядом держави, а невід'ємні природні права, які належать кожній людині з народження. Права людини є універсальними й тому однаковими для будь-якої особи в будь-якій частині світу.

Права людини, що відображені в сучасних міжнародних правових документах, визначені згідно зі стандартами, процес прийняття та впровадження яких тривав кілька століть. Крок за кроком були сформовані норми, що відповідають демократичному устрою. Невідчужуваний характер прав людини робить людей незалежними від держави згідно із законом про права людини. Як людина може довести, що уряд її країни порушує права людини? На яких засадах індивід може обґрунтувати свою позицію? Чия позиція переважатиме в такому разі - індивіда чи держави? Ці питання ми розглянемо в цьому розділі. Права людини, які також називають природними правами, мають універсальний характер і засновані на принципі природної рівності людей. Це означає, що реалізація прав однієї людини не повинна порушувати права інших. З цього випливає, що права людини є непорушними та невідчужуваними, оскільки людина народжується вільною і ніхто не може позбавити її прав і свобод, наданих природою.

ЕВОЛЮЦІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

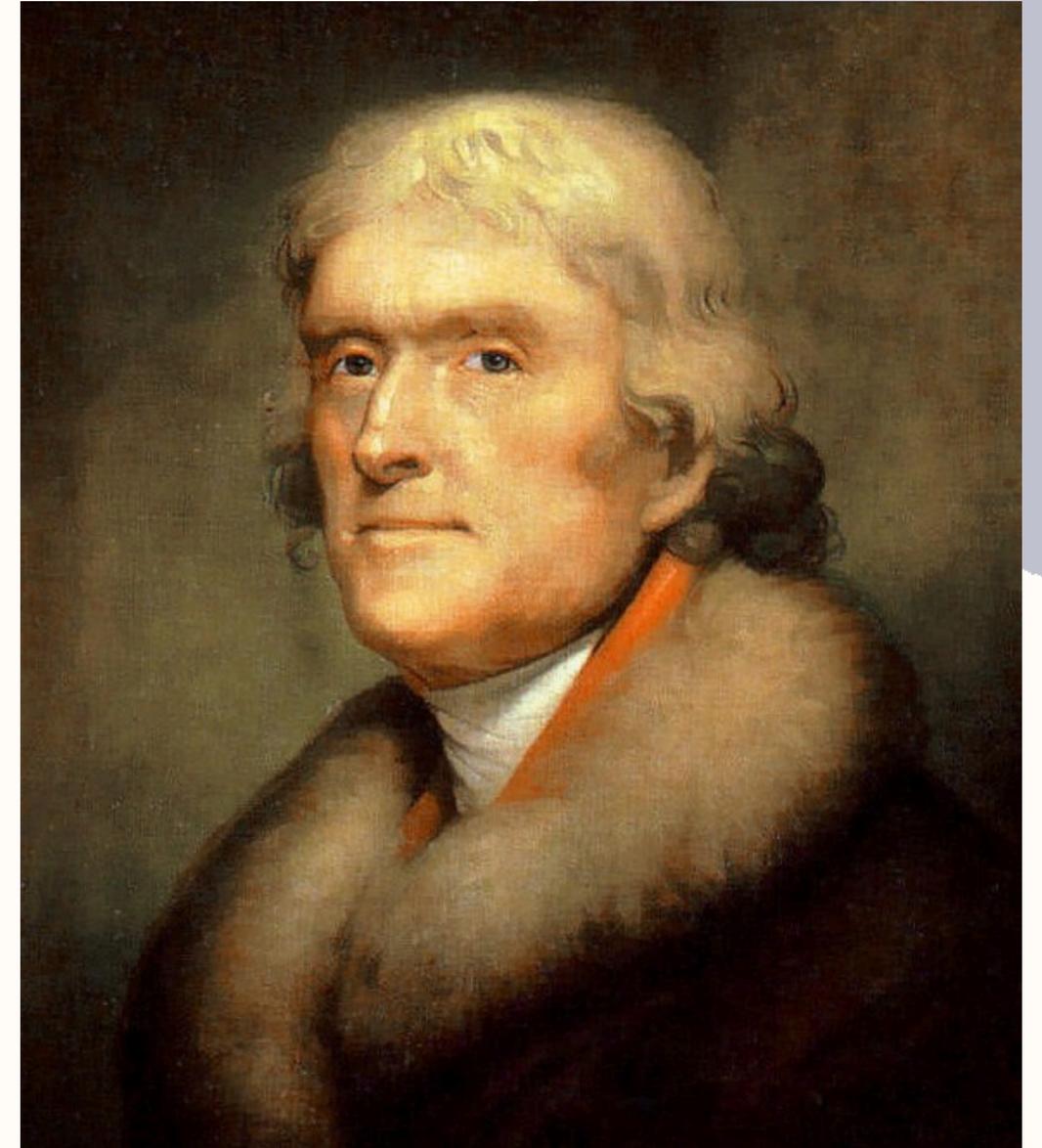
Незважаючи на ідеали, на яких заснована філософія прав людини, люди не завжди розуміли чи поважали недоторканний і невідчужуваний характер цих прав. Зі стародавніх часів до XVII ст. в більшості країн світу вірили в концепції божественного права на владу або династичних монархій. Відповідно до обох цих концепцій за певними особами визнавалося вище положення в суспільстві в силу народження, чим обґрунтовувалося їхнє право керувати іншими. Більшість людей зараховувалася до нижчих верств, і вважалося, що вони повинні служити монархам і правителям. У цій системі не було майже ніякого поняття про рівність або права людини. Проте існують докази того, що навіть у давнину розвивалася певна концепція прав окремої особи. У Вавилонській імперії, 1792-1750 рр. до н. е., правитель Хаммурапі намагався кодифікувати закони, які поширювалися б на всіх членів суспільства, з тим щоб **«зробити справедливість панівною на землі, знищувати погане та зле, не давати сильним пригноблювати слабких»**.

Цей збір законів, який одержав назву «Кодекс Хаммурапі», передбачав певний ступінь захисту прав менш привілейованих і більш вразливих членів суспільства, таких як вдови та сироти; таким чином, цей кодекс був спробою визнати цінність і захистити всіх членів стародавнього суспільства.

Знаковою подією в історії утвердження людьми своїх індивідуальних прав попри абсолютну владу монархії стало підписання Великої хартії вольностей у 1215 р., коли англійські дворяни змусили короля Англії підписати хартію, яка обмежувала владу короля і встановлювала над ним верховенство права. Серед багатьох прав дворяни утверджували позицію, згідно з якою **«жодну вільну людину не може бути заарештовано або ув'язнено, або позбавлено її прав чи володінь, оголошено поза законом або заслано ..., окрім як законним судом рівних йому чи в силу закону країни»**

Сьогодні ми розуміємо ці ідеї як особисті права на приватну власність і належний судовий розгляд (це поняття розглядатиметься в наступному розділі). Незважаючи на те, що багато засобів правового захисту, про які йшлося у Великій хартії, стосувалися тільки представників дворянського стану, ця подія була поступом у розвитку прав людини, оскільки обмежувала абсолютне правління монарха та встановлювала захист певних прав.

У 1776 р. Томас Джефферсон узяв ці ідеї за основу й розвинув їх, написавши проект «Декларації про незалежність», яка обґрунтовувала необхідність проголошення незалежності американських колоній від Великої Британії. У цьому документі Томас Джефферсон писав: **«Ми вважаємо за самоочевидні істини, що всіх людей створено рівними; що Творець обдарував усіх певними невідчужуваними правами, до яких належать життя, свобода й прагнення щастя; що для забезпечення цих прав між людьми створюються уряди, справедлива влада яких походить зі згоди підвладних; що в кожному випадку, коли якась форма правління стає згубною для цієї мети, народ має право змінити або скасувати її й установити нове правління».**

Ідеї Джона Локка та Томаса Джефферсона допомогли сформуванню системи врядування в США, де влада уряду походила від народу, а не з божественної сутності, а всі індивіди вважалися рівними перед законом. Звичайно, концепція рівноправності всіх людей ще довго не була вповні реалізована в історії США, але формування цих принципів стало значним поступом для людства. У 1789 р. провідники Французької революції прийняли «Декларацію прав людини і громадянина», яка також спиралася на філософські та політичні ідеї таких мислителів, як Джон Локк і Жан-Жак Руссо.

У XIX ст. український політичний філософ Михайло Драгоманов опублікував трактат «Вольный союз – Вільна Спілка», у якому обстоював політичні права і свободи, включно зі свободою слова, свободою об'єднань, недоторканністю приватного листування та багатьма іншими.

Громадянські права включають право на життя, право на повагу до честі й гідності особи, права на свободу та приватне життя, свободу пересування, право на вільний вибір місця проживання, право на справедливий суд, презумпцію невинуватості тощо. **Політичні права** включають право брати участь у державному врядуванні, свободу слова, мирних зібрань, об'єднань, пересування тощо. Право голосу також є політичним правом.

СТВОРЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ

Після жорстокостей Другої світової війни міжнародне співтовариство дійшло згоди, що необхідно об'єднати свої сили для недопущення таких грубих порушень прав людини в майбутньому. Це прагнення вилилося у створення Організації Об'єднаних Націй (ООН). Україна була одним із засновників ООН. На перстворення організації об'єднаних націй права людини 59 ших зборах Генеральної Асамблеї ООН в 1946 р. делегати розглянули проект документа, що називався Декларацією основоположних прав та свобод людини. З нього бере початок Загальна декларація прав людини (ЗДПЛ), яку прийняли в 1948 р. Більшість загальновизнаних прав людини кодифіковані в ЗДПЛ, зокрема й право на освіту, право на відпочинок і дозвілля, право на працю, право на мирні зібрання, право на свободу думки, вираження поглядів і переконань, і право на захист від свавільного арешту, затримання чи вислання

Абсолютна більшість – 50 із 58 – держав-членів ООН, які брали участь у підготовці остаточної редакції ЗДПЛ, підтримали її, і лише 8 країн утрималися від голосування щодо її прийняття. Незважаючи на політичні, ідеологічні, економічні, культурні та релігійні відмінності між державами-членами ООН, жодна з держав-членів не голосувала проти Декларації.

«Я чітко усвідомлював, що беру участь у події істинно історичного значення, коли було досягнуто згоди щодо вищої цінності людського індивіда, цінності, що не встановлювалася рішенням мирської влади, але походила із самого факту існування людини — і була джерелом невід'ємного права жити вільно від бідності й утисків повною мірою розвиватися як особистості. У Великій залі... панувала атмосфера істинної солідарності та братерства серед чоловіків і жінок усіх країн, якої я ще не бачив на жодному з міжнародних заходів».²⁰

ВПРАВА 1

ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

Як ви щойно прочитали, жодна з країн-членів ООН не голосувала проти прийняття ЗДПЛ у 1948 р. Однак чи означає це, що всі країни-члени ООН тлумачили й тлумачать цей документ однаково. Уявлення про те, що визначення, способи захисту й реалізації прав людини в різних країнах відрізняються, цілком відповідають дійсності. Вправа, наведена нижче, дасть вам можливість попрактикуватися в тому, як ви розумієте права людини, та розглянути деякі складні аспекти забезпечення цих прав.

Прочитайте твердження і для кожного з них оберіть варіант, який найкраще відображає ваші погляди. Варіанти такі:

А. Завжди	В. У деяких випадках
Б. У більшості випадків	Г. У жодному випадку

1. Не можна вбивати.
2. Не можна утримувати жодну людину в рабстві.
3. Після досягнення певного віку люди повинні мати право укласти шлюб із тим, із ким бажають.
4. Люди повинні мати право говорити й писати те, що вони хочуть.
5. Ставлення до всіх людей повинне бути рівним. Воно не може залежати від таких факторів, як стать, зовнішність чи країна походження.
6. Якщо людину позбавляють волі, їй повинні пояснити, за що її ув'язнили.
7. Людям треба дозволити критикувати владу.
8. Людям треба дозволити говорити й зустрічатися з тими, із ким вони бажають.
9. Не можна примушувати людину працювати.
10. Людину, яку звинувачують у злочині, повинен судити той, хто жодним чином не пов'язаний з її справою.

11. Людям треба дозволити подорожувати й виїжджати з країни, куди вони бажають.
12. Не можна ознайомлюватися зі змістом особистої кореспонденції та прослуховувати телефонні розмови.
13. Людям треба дозволити мати будь-які релігійні переконання, які вони бажають, або не мати жодних.
14. Усі люди мають право на громадянство.
15. Усі люди мають право на медичну допомогу, якщо вони хворі.
16. Усі люди мають право на освіту.
17. Батьки мають право обирати, який тип освіти давати своїй дитині.

ДОДАТКОВО –

Обговоріть свої відповіді з деякими з ваших колег, щоб побачити, з чим ви погоджуєтеся і з чим не погоджуєтеся. Коли виникають розбіжності, по черзі роз'яснюйте свої погляди. Якщо ви зміните будь-які з ваших відповідей, візьміть це до уваги та обміркуйте, чому ви змінили свої погляди.

ПИТАННЯ ДЛЯ РОЗДУМІВ –

- Чи легко було визначитися з відповіддю? Чому так/чому ні?
- Що ви дізналися про права людини та їх захист, виконавши це завдання?

2.2

ЗАГАЛЬНА ДЕКЛАРАЦІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

ЗДПЛ складається з преамбули та тридцяти статей, що визначають ключові права і свободи людини. Статті 1 і 2 чітко встановлюють, що всі люди мають права, визначені в цьому документі, і що захист прав людини не покладається виключно на уряд. Стаття 1 – Усі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах. Вони наділені розумом і совістю і повинні діяти у відношенні один до одного в дусі братерства. Стаття 2 – Кожна людина повинна мати всі права і всі свободи, проголошені цією Декларацією, незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного чи соціального походження, майнового, станового або іншого становища. Крім того, не повинно проводитися ніякого розрізнення на основі політичного, правового або міжнародного статусу країни або території, до якої людина належить, незалежно від того, чи є ця територія незалежною, підопічною, несамоврядованою або як-небудь інакше обмеженою у своєму суверенітеті.* Хоча обов'язком органів влади є забезпечити безпеку та благополуччя людей кожного народу, ці дві перші статті також указують на те, що всі люди повинні ставитися одне до одного в дусі братерства. Стаття 2 далі стверджує, що здійснення своїх прав людиною не залежить від її статусу в суспільстві, національного походження чи країни, у якій вона проживає. Ці пункти роз'яснюють, що всі люди відіграють певну роль у захисті та розвитку прав людини для всіх. Те, як люди зможуть досягти цієї мети, буде розглянуто в наступній частині цього розділу.

РОЗУМІННЯ ЗАГАЛЬНОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ

Інші 28 статей Декларації визначають конкретні права. Багатьма статтями захищаються громадянські та політичні права, такі як право всіх осіб, що досягли відповідного віку, брати участь у роботі органів урядування, рівність перед законом, право на захист закону, право на справедливий і публічний розгляд справи безстороннім та неупередженим судом і свобода вираження поглядів. ЗДПЛ також передбачає багато інших прав, таких як економічні, соціальні та культурні права, які виходять за межі тих прав людини, які розглядають як права першого покоління. Таке розширення уявлень про права зумовило формування поняття прав другого покоління й прав третього покоління, які пояснено нижче. Постійне прагнення людей досягти кращих умов життя й культурного становища дало поштовх для формування другого покоління прав людини. Такі права є у своїй основі економічними, соціальними й культурними за змістом.

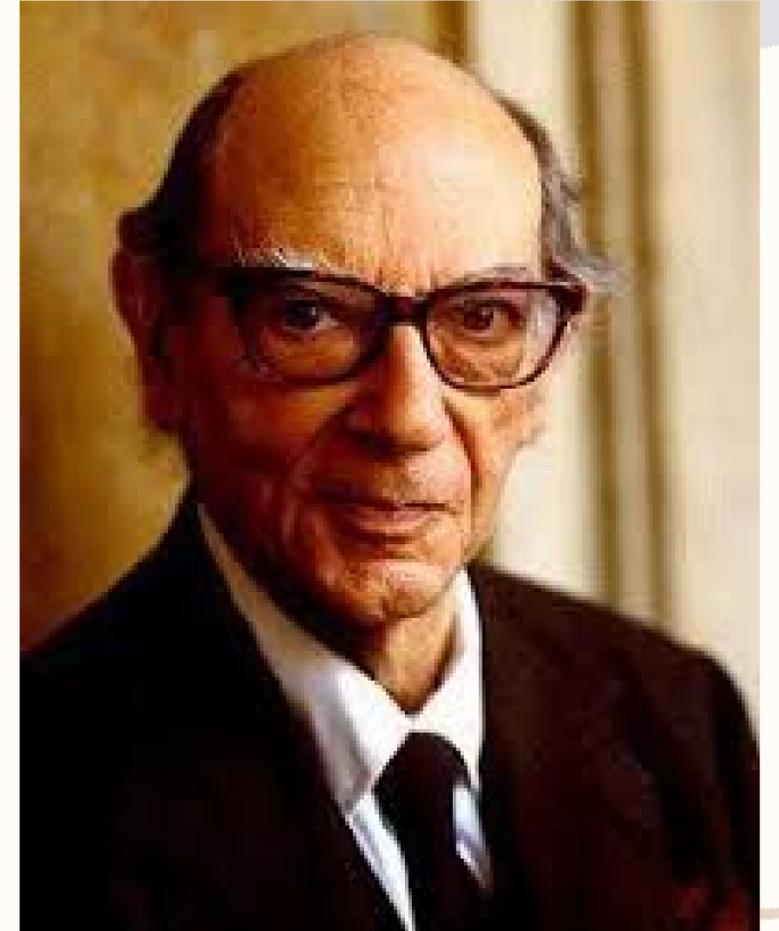
Соціально-економічні права охоплюють право на працю та відпочинок, соціальне забезпечення, охорону здоров'я, право на гідний рівень життя тощо. Соціально-економічні права гарантують гідне життя особи в суспільстві. **Культурні права** включають право на освіту, право на доступ до культурних цінностей, право на участь у культурному житті, право на творчість, на використання наукових досягнень тощо.

Права людини третього покоління містять у собі право на солідарність, або **колективні права**: право на життя в мирному та здоровому середовищі, на самовизначення, право на спілкування тощо.

Колективні права зазвичай вважають підпорядкованими індивідуальним правам, наприклад, вони не повинні порушувати індивідуальну свободу чи гідність або обмежувати статус особи.

НЕГАТИВНІ ТА ПОЗИТИВНІ ПРАВА

У 1958 р. в статті «Два поняття свободи»²² британський філософ Ісая Берлін проголосив, що негативні свободи не потребують зовнішнього втручання, тоді як позитивні свободи стосуються свободи діяти за власною волею. На думку Берліна, негативна свобода – це свобода реалізувати свої інтереси за власною волею і без «втручання з боку зовнішніх органів». На практиці це означає, що **негативне право вимагає від інших лише утримуватися від втручань у ваші дії. Тому відповідальність органів влади полягає в забезпеченні існування умов для реалізації цього права.**

З іншого боку, деякі свободи недоступні через брак в однієї частини суспільства, на відміну від деякої іншої, необхідних ресурсів. У цьому разі, може знадобитися втручання з боку влади. Таким прикладом є право на освіту. Хоча більшість людей погоджується, що всі повинні мати умови для здобуття достатнього рівня освіти, щоб забезпечувати себе, однак чи це поширюється на освіту, яка дає змогу індивіду повністю розкрити свій інтелектуальний потенціал і досягти самореалізації? Багато людей не мають ресурсів для доступу навіть до базової освіти, не кажучи вже про той рівень освіти, який сприятиме досягненню таких цілей. Отже, чи повинні органи влади приймати закони й створювати умови, які роблять це можливим?

Права такого характеру, де потрібні дії органів влади, називають **ПОЗИТИВНИМИ** правами або свободами. Позитивні права зазвичай зобов'язують державу вживати заходів і долучатися до захисту прав, які найчастіше мають соціальний, економічний або культурний характер.

2.3 РОЗВИТОК УЯВЛЕНЬ ПРО ПРАВА ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ

ПРАВА ЛЮДИНИ В ПЕРІОД ДО ЗДОБУТТЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

«Існують дві загрози істинній демократії: перша – неповага до волі нації; а друга – неповага нації до себе». – Любомир Гузар

«Природним правом є визволятися від гноблення і трудитися, аби повернути те, що несправедливістю та переважною силою було забрано». – Пилип Орлик

Історія України демонструє еволюцію прав людини і правового захисту, що вкорінені в найвищих цінностях суспільства – справедливості, свободі, рівності, повазі до особи тощо. Спільні зусилля багатьох поколінь заклали морально-філософські підвалини для прийняття широкого погляду на права людини.

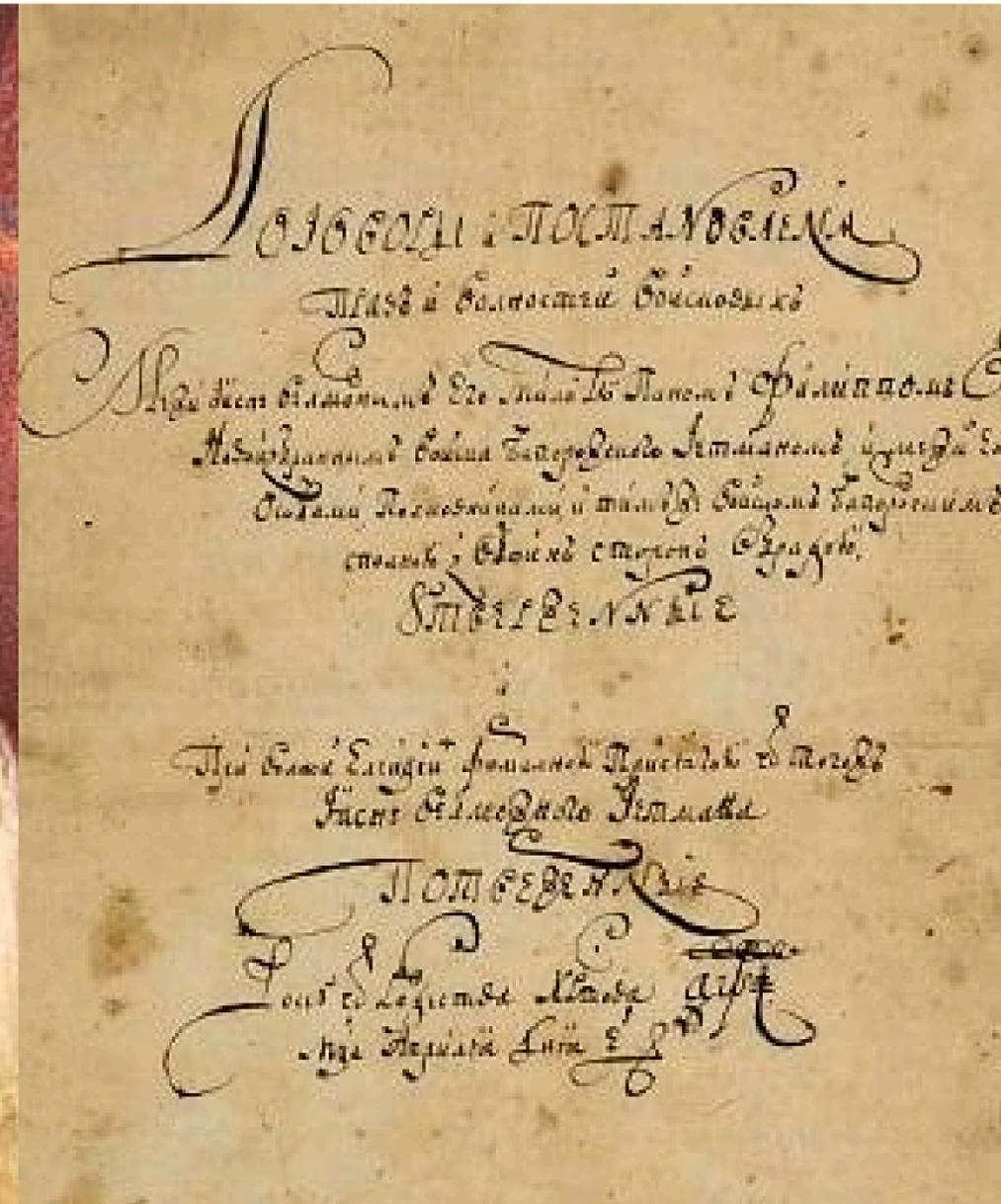
Один з найбільш ранніх етапів розвитку прав людини в Україні пов'язаний зі звичаями 2500-річної давнини, що практикувалися на Кримському півострові, де громадяни поліса Херсонес приймали присягу громадянина Херсонеса. Витяг із цієї присяги демонструє відданість справі захисту міста і його мешканців: «Я буду одноступцем у справі добробуту міста та громадян і не зраджу Херсонес, ні Керкинітиду, ні Прекрасну Гавань, ані інші укріплення, ні інші області, які херсонесити населяють або населяли, нічого нікому – ні еллінові, ні варвару, але ретельно охоронятиму все це для народу херсонеситів».

Відповідно до зводу законів «Руська правда», у Київській Русі (IX-XIII ст.) були захищені деякі права власності, кровна помста - обмежена, болісні покарання й катування під час допитів - заборонені, а смертна кара - не застосовувалася. Крім того, жінкам надавалися захист і деякі свободи, наприклад, вони зберігали права власності під час одруження й ставали головою сім'ї після смерті патріарха.²⁴ Проте ці окремі права ілюструють інший факт про «Руську правду»: вони не були всезагальними. Різні групи мали неоднакові права. Права власності, наприклад, поширювалися тільки на феодалів. Навіть різні групи серед рабів (холопів) мали різні права: наприклад, деякі мали право бути свідками, а інші - ні. Права в Україні були в подальшому кодифіковані в XVI ст. в Литовських статутах 1529, 1566 та 1588 р. Кожен звід законів додатково посилював правовий захист українців, передбачаючи права на свободу віросповідання, заборони одруження без згоди обох сторін, а також заборони на арешт і покарання без правових підстав і рішення суду

У 1710 р. Військо Запорозьке прийняло «Пакти й Конституцію прав і вольностей Війська Запорозького»²⁶ (або «Конституцію Пилипа Орлика»), що визначали такі права та захист:

- непорушність законів і свобод;
- право обирати козацьких і посполитих старшин, особливо полковників, голосуванням;
- право звільнення дружин, сиріт і вдів козаків (які служили у війську) від загальних податків і зборів. Конституція закликала «виправляти права та вольності, непорушно зберігати й охороняти» та «відновлювати всі природні права й рівність».

«Якщо б хтось із генеральних осіб, полковників, генеральних радників, значного товариства чи інших військових урядників, особливо з черні, образив гетьманську честь чи в чомусь іншому провинився, то Ясновельможний гетьман не має права сам покарати їх, а повинен буде подати до генерального військового суду кримінальну чи некримінальну справу. І яким би лицемірним чи облудним не здавався вирок, кожен, хто винен, повинен прийняти його». – Стаття 7, Конституція Пилипа Орлика

Конституція Пилипа Орлика застосовувалася лише урядом гетьмана у вигнанні; однак вона залишається важливим прикладом спроб забезпечити захист індивідуальних прав урядом. Були й інші важливі віхи в розвитку прав людини в Україні. Наприклад, III Універсал Української Центральної Ради проголосив **«свободу слова, друку, віросповідання, зборів, союзів, страйків, недоторканність особи та помешкання, право та можливість використовувати місцеві мови у стосунках із усіма установами»**

І в 1918 р. Конституція Української Народної Республіки підтвердила рівність прав чоловіків і жінок, право на особисту недоторканність, свободу пересування та недоторканність помешкання, заборонила дискримінацію на основі походження, релігії та національності. Однак ці конституційні положення не були запроваджені, оскільки Центральна Рада припинила існування відразу після прийняття Конституції.

Серед 13 розділів Конституції 1937 р. розділ про права та обов'язки громадян займав лише десяте місце, більше того, він мав декларативний характер. Таким чином, навіть формальні досягнення в галузі прав людини були фактично зведені нанівець за сталінського режиму. У відповідь на ці виклики в 1960-ті р. зародилися дисидентські правозахисні рухи в Радянському Союзі та Українській РСР. Зокрема, до першої з таких організацій – «Ініціативної групи з захисту прав людини в СРСР» – входили Г. Алтунян з Харкова та Л. Плющ із Києва, які були заарештовані в кінці десятиліття. Зусилля учасників таких рухів змусили Радянський Союз до підписання Гельсінського Заключного акта про права людини (Гельсінських угод) у 1975 р., але навіть це досягнення спочатку мало незначні наслідки в Українській РСР. Зрештою, в листопаді 1976 р. нова група – Українська Гельсінська спілка з прав людини (УГСПЛ) – виникла у Києві як перша законна правозахисна організація в Україні. Її головними завданнями, представленими в Декларації УГСПЛ, були:

- ознайомлення громадян України із ЗДПЛ;
- сприяння впровадженню положень Заключного акта Наради з безпеки та співробітництва в Європі;
- забезпечення того, щоб Україна мала власну делегацію, яка б представляла її інтереси як суверенної держави на всіх міжнародних зустрічах, які стосуються Гельсінських угод;
- забезпечення акредитації представників іноземної преси в Україні з метою сприяння вільному обміну інформацією та ідеями у сфері прав людини.

ВПРАВА 2

ЕВОЛЮЦІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ

Як ви щойно прочитали, в історії України є приклади, коли поняття індивідуальних прав і захист цих прав урядом було визначено та кодифіковано відповідно до закону. Проте ці ранні спроби не включали повний спектр прав людини, і нерідко громадяни не могли користуватися цими правами в реальному житті. Проаналізуйте події на кожному етапі, щоб визначити переваги та обмеження, які поширювалися на людей. Проаналізувавши цю історію, уявіть, що ви учасник такої організації з прав людини, як УГСПЛ, і поміркуйте, які цілі та дії організації було б важливо підтримати, на вашу думку?

- а) громадяни Херсонеса, що живуть за Присягою Херсонеса;
- б) громадяни Київської Русі, що живуть за «Руською Правдою»;
- в) громадяни, що живуть за положеннями Литовських статутів;
- г) громадяни, що живуть за Конституцією Пилипа Орлика;
- г) громадяни, що живуть в Українській Народній Республіці та Західноукраїнській Народній Республіці;
- д) громадяни, що живуть за Конституцією Української РСР.

2.4

МІЖНАРОДНІ КОНВЕНЦІЇ ТА ПАКТИ ПРО ПРАВА ЛЮДИНИ

ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Конфлікти між людьми виникали на всіх етапах історії людства. Коли конфлікт переростає в насильство та війну, відбуваються грубі порушення прав людини. Спроби подолати ці порушення сприяли розвитку міжнародного гуманітарного права, яке є сукупністю правил для пом'якшення наслідків збройного конфлікту й захищає осіб, які не беруть або припиняють брати участь у бойових діях, а також обмежує засоби та методи війни.³⁰ Універсальна кодифікація міжнародного гуманітарного права розпочалася в XIX ст. з першою Женевською конвенцією 1864 р. – «Конвенцією про поліпшення становища поранених і хворих у діючих арміях». Для того, щоб забезпечити захист пораненим, було запропоновано створювати спеціальні товариства для надання допомоги. Угода закликала до нейтралітету медичного персоналу, постачання медичного обладнання і матеріалів та прийняття спеціальної емблеми з метою ідентифікації відповідного медичного персоналу (з 1870-х р. для цього використовують червоний хрест на білому тлі).³¹ Ця угода сприяла створенню Міжнародного Червоного Хреста.

Наприкінці XIX і на початку XX ст. також було укладено Гаазькі конвенції. Ці міжнародні договори регулювали поведження на війні та закріплювали такі положення, як заборона використання хімічної зброї.³² Ці напрацювання стали взірцем для багатосторонніх угод щодо певних прав людини. Ця нормативно-правова основа сприятиме підписанню багатьох інших договорів, які надалі визначатимуть і розширюватимуть законодавство в галузі прав людини.

КОНВЕНЦІЯ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ Й ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД

ЗДПЛ заклала підвалини для забезпечення прав людини, але на практиці її важко було реалізувати на регіональному рівні. Тому 5 травня 1949 р. міністри закордонних справ десяти європейських держав підписали Хартію Ради Європи в Лондоні. Ще вісім держав приєдналися до Ради Європи в 1970 р., а в жовтні 1993 р. Рада Європи ще більше розширилася й на сьогодні включає 47 держав-членів. Цілями Ради Європи є захист прав людини, плюралістичної демократії та верховенства права; підтримка й розвиток спільної європейської культури; вирішення загальних європейських проблем, таких як дискримінація меншин, ксенофобія, екологічні проблеми, клонування, СНІД, уживання наркотиків, організована злочинність тощо.³³ Україна стала 37-ю країною, яка приєдналася до Ради Європи 9 листопада 1995 р.

Для досягнення вищезазначених цілей Рада Європи прийняла Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод (Європейська конвенція з прав людини, ЄКПЛ) у Римі 4 листопада 1950 р. Конвенція набула чинності в 1953 р.; вона встановлює, що

*«держави несуть міжнародну відповідальність за дотримання Конвенції. На сьогодні усі країни-члени Ради Європи включили до свого внутрішнього законодавства або привели його положення у відповідність до Конвенції, що поклало на них обов'язок діяти відповідно до норм Конвенції».*³⁴

Україна ратифікувала цю Конвенцію в липні 1997 р.; при цьому розпочався процес адаптації законів України до стандартів Ради Європи. З того часу громадяни України можуть звернутися до Європейського суду з прав людини, якщо їхні права були порушені.

Відповідно до цієї Конвенції деякі українські закони були оскаржені як такі, що не відповідають їй. Наприклад, у справі «Корецький та інші проти України»

Таблиця 1:

Положення міжнародних конвенцій та угод про права людини

ЗАГАЛЬНОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ

- Право на життя, свободу та особисту безпеку.
- Рівність перед законом.
- Свобода пересування та вибору місця проживання.
- Заборона катувань або жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження.
- Право шукати притулок в інших країнах.
- Свобода думки, совісті та релігії.
- Право володіти майном.
- Право голосу та участі в органах управління своєї країни.
- Право на освіту.
- Право на працю й створення профспілок.
- Право на гідний рівень життя.
- Право на охорону здоров'я.
- Право брати участь у культурному житті.

МІЖНАРОДНОГО ПАКТУ ПРО ГРОМАДЯНСЬКІ ТА ПОЛІТИЧНІ ПРАВА

- Право на життя.
- Заборона катувань або жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження або покарання.
- Заборона рабства та утримання в підневільному стані.

- Заборона примусової праці.
- Право на безпеку особи.
- Свобода пересування та вибору місця проживання.
- Захист іноземців, які підлягають висланню.
- Право на справедливий і публічний розгляд незалежним і неупередженим судом.
- Заборона засудження за будь-яке кримінальне правопорушення, яке не становило кримінального правопорушення відповідно до національного або міжнародного права на момент його скоєння.
- Право на визнання правочинності.
- Право на повагу до особистого життя.
- Свобода думки, совісті та релігії.
- Право на свободу вираження поглядів.
- Право на свободу мирних зібрань та об'єднань.
- Право на одруження та заснування сім'ї.
- Право дитини на такі заходи захисту, які необхідні з огляду на її становище як малолітньої.
- Громадянські права, зокрема право доступу до державних послуг.
- Заборона дискримінації.
- Конкретні права етнічних, релігійних і мовних меншин.

МІЖНАРОДНОГО ПАКТУ ПРО ЕКОНОМІЧНІ, СОЦІАЛЬНІ ТА КУЛЬТУРНІ ПРАВА

- Право на працю.
- Право створювати профспілки та вступати до профспілок.
- Право на соціальне забезпечення.
- Право на захист сім'ї.
- Право на гідний рівень життя.

КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО ЛІКВІДАЦІЮ ВСІХ ФОРМ ДИСКРИМІНАЦІЇ ЩОДО ЖІНОК

18 грудня 1979 р. ООН прийняла Конвенцію про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. Конвенція дає позитивне підтвердження принципу рівності, вимагаючи від країн-членів вжити³⁸

*«всіх відповідних заходів, включаючи законодавчі, щодо забезпечення всебічного розвитку та прогресу жінок, з тим щоб гарантувати їм здійснення і користування правами людини та основними свободами на основі рівності з чоловіками».*³⁹

Конвенція, ґрунтуючись на принципі рівності чоловіків і жінок, вимагає від підписантів:

- забезпечити, щоб жінки, на рівних умовах із чоловіками, мали доступ до прав і свобод людини без будь-якої дискримінації;

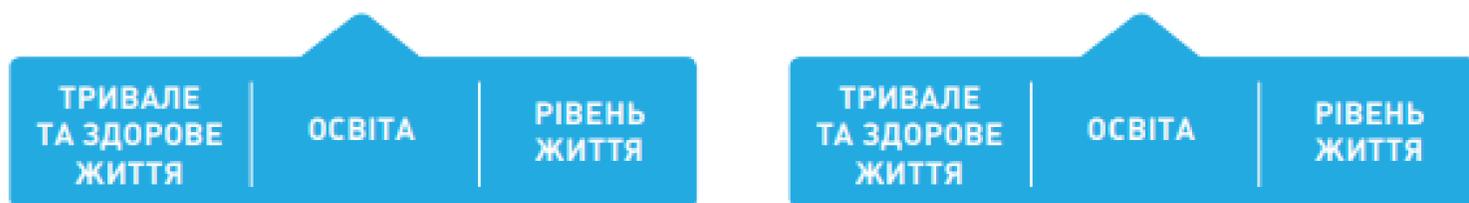
- уживати відповідних заходів для припинення всіх форм торгівлі та експлуатації жінок;
- надати жінкам рівні права із чоловіками щодо шлюбу;
- забезпечити жінкам користування політичними правами нарівні із чоловіками;
- уживати всіх належних заходів для забезпечення жінкам можливості на рівних умовах із чоловіками й без будь-якої дискримінації брати участь у роботі міжнародних організацій, реалізовувати права на освіту та працю;
- забезпечити на основі рівності чоловіків і жінок доступ до охорони здоров'я, включно з відповідними послугами під час вагітності та годування.

Україна ратифікувала Конвенцію 12 березня 1981 р. Незважаючи на це, до сьогодні в Україні є ще чимало проблем, пов'язаних із дискримінацією щодо жінок. Один зі способів зрозуміти гендерну нерівність в Україні - ознайомитися з даними, які були зібрані міжнародними та неурядовими організаціями. ООН збирає дані для обчислення індексу людського розвитку (ІЛР), що базується на трьох вимірах: тривалому та здоровому житті, доступі до освіти та гідному рівні життя.⁴⁰ Як тільки визначається загальний ІЛР країни, він далі розподіляється за статтю відповідно до тих самих критеріїв (див. рисунок нижче) для визначення Індексу гендерного розвитку (ІГР).

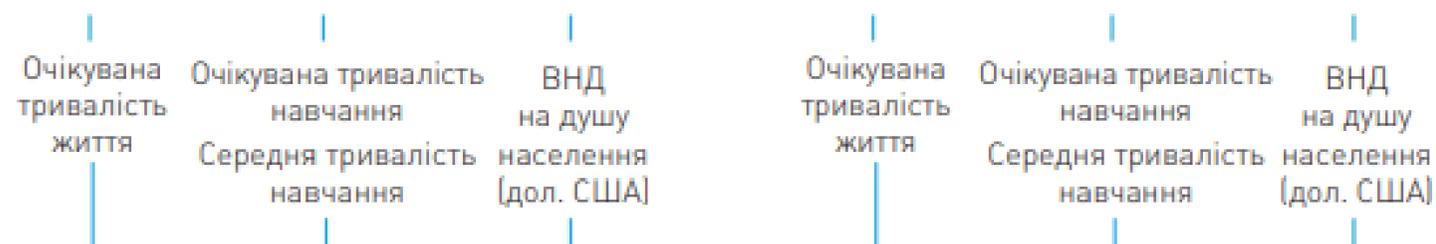
Індекс гендерного розвитку

ВИМІРИ

ІНДИКАТОРИ

ІНДЕКС ГЕНДЕРНОГО РОЗВИТКУ

Індекс людського розвитку (жінки)

Індекс людського розвитку (чоловіки)

Показники для України за критеріями ІГР

ОЧІКУВАНА ТРИВАЛІСТЬ ЖИТТЯ ВІД НАРОДЖЕННЯ		ОЧІКУВАНА ТРИВАЛІСТЬ НАВЧАННЯ		ВАЛОВИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ДОХІД (ВНД) НА ДУШУ НАСЕЛЕННЯ	
		(середня тривалість у роках для населення віком понад 25 років)		(виражений за міжнародним постійним курсом долара на 2011 р.)	
ЖІНКИ	ЧОЛОВІКИ	ЖІНКИ	ЧОЛОВІКИ	ЖІНКИ	ЧОЛОВІКИ
76,0	66,2	15,5	15,1	5,791	9,181

Показники для України за критеріями ІГР

ОЧІКУВАНА ТРИВАЛІСТЬ ЖИТТЯ ВІД НАРОДЖЕННЯ		ОЧІКУВАНА ТРИВАЛІСТЬ НАВЧАННЯ		ВАЛОВИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ДОХІД (ВНД) НА ДУШУ НАСЕЛЕННЯ	
		(середня тривалість у роках для населення віком понад 25 років)		(виражений за міжнародним постійним курсом долара на 2011 р.)	
ЖІНКИ	ЧОЛОВІКИ	ЖІНКИ	ЧОЛОВІКИ	ЖІНКИ	ЧОЛОВІКИ
76,0	66,2	15,5	15,1	5,791	9,181

Поміркуйте над даними, наведеними в таблиці, у контексті інформації про те, що до 2015 р. жінки у Верховній Раді України мали лише 12,1% місць, а 52,2% жінок віком від 15 років були присутні на ринку праці як такі, що працюють або активно шукають роботу, тоді як цей показник для чоловіків становив 67,4%. Насильство над жінками – ще одна поширена проблема в українському суспільстві. У конфліктних випадках вона гостро проявляється як сімейне та сексуальне насильство. Це стосується, наприклад, жінок в умовах воєнного конфлікту в Автономній Республіці Крим, окремих районах Донецької та Луганської областей. Активісти закликали Верховну Раду ратифікувати Конвенцію Ради Європи щодо запобігання насильству над жінками та домашньому насильству, 41 відому як Стамбульська конвенція; проте Парламент заблокував ратифікацію, незважаючи на те, що експерти наполегливо доводили серйозність проблеми та нагальність її вирішення

КОНВЕНЦІЯ ПРО ПРАВА ДИТИНИ

У 1989 р. була прийнята Конвенція про права дитини.⁴³ У преамбулі до Конвенції підтверджується той факт, що дитина

«внаслідок її фізичної та розумової незрілості, потребує спеціального догляду й захисту; виняткове значення надається первинній ролі сім'ї щодо захисту та догляду за дитиною, необхідності надання дитині належного правового захисту; важливою є повага до культурних цінностей спільноти дитини та роль міжнародного співробітництва у забезпеченні прав дітей».

Відповідно до умов Конвенції, уряди повинні забезпечувати задоволення базових потреб дитини та допомагати їй повною мірою реалізувати свій потенціал. Визначальним для цього є визнання того, що кожна дитина має базові основоположні права. Вони включають право на:

- життя, виживання та розвиток;
- захист від насильства, жорстокого поводження або недбалого ставлення;
- освіту, що дає можливість дітям реалізовувати свій потенціал;
- зростання в родині або підтримування стосунків зі своїми батьками;
- висловлювання своїх думок та на те, щоб бути вислуханою.

Конвенцію доповнюють три додаткові Факультативні протоколи. Один із них передбачає, що діти віком до 18 років не можуть бути примусово призвані на службу до збройних сил. Другий забороняє дитячу проституцію, дитячу порнографію та продаж дітей у рабство. Третій протокол дозволяє дітям, чиї права були порушені, звертатися безпосередньо до Комітету ООН з прав дитини.

Незважаючи на те, що Україна ратифікувала Конвенцію та факультативні протоколи, для їх впровадження потрібно докласти ще багато зусиль. На жаль, на сьогодні права дітей досить часто порушуються через, наприклад, застосування до них фізичних покарань у сім'ях, державних закладах. Це явище особливо поширене в установах виконання покарань. І хоча система кримінального правосуддя була введена в дію з 2012 р., ще й досі не сформовано спеціального органу з ювенальної юстиції, не забезпечено достатнього державного фінансування для такої програми. Проте слід відзначити одну позитивну тенденцію, що полягає у скороченні кількості виправних закладів для неповнолітніх та інших спеціалізованих установ для утримання неповнолітніх правопорушників.⁴⁴

Іншою проблемою, яка потребує вирішення, є забезпечення прав дітей з інвалідністю. Вони все ще мають обмежений доступ до закладів освіти в Україні. Згідно з дослідженнями, лише 11 % шкіл принаймні частково пристосовані для учнів з інвалідністю. Ситуація з відповідністю стандартам безпеки та з безперешкодним пересуванням ще гірша: у багатьох школах відсутні пандуси, ліфти, спеціалізовані гігієнічні кімнати, відповідні двері, меблі та освітлення. Ці проблеми особливо серйозні в сільській місцевості України.

Війна в Україні, що розпочалася 2014 р., також створила кризові умови для дітей, особливо для тих, хто є учасниками бойових дій. Чинне національне законодавство не передбачає кримінальної відповідальності за вербування дітей як комбатантів, а Римський статут Міжнародного кримінального суду, який передбачає криміналізацію таких дій під час військових конфліктів, Україною ще не ратифікований.⁴⁵

Україна активно подає періодичні доповіді Комітету ООН з прав дитини, а НУО готують альтернативні звіти,⁴⁶ які допомагають ООН контролювати ситуацію та надавати рекомендації щодо поводження з дітьми. Одна така доповідь на 56-му засіданні ООН сприяла створенню коаліції «Права дитини в Україні»,⁴⁷ яка здійснює моніторинг виконання рекомендацій Комітету ООН з прав дитини. Сподіваємось, ці зусилля покращать умови для дітей України.

РАМКОВА КОНВЕНЦІЯ ПРО ЗАХИСТ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН

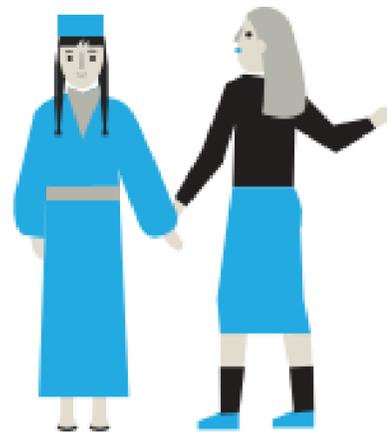
*«Національні меншини – це групи громадян, що проживають у державі, які є менш численними порівняно з більшістю населення та відрізняються від більшості за ознаками мови, релігії та етнічної приналежності».*⁴⁸

Упродовж усієї історії людства були випадки, коли права національних меншин не дотримувалися. Для протидії цим порушенням у листопаді 1995 р. було прийнято Рамкову конвенцію про захист національних меншин.⁴⁹

Згідно з Конвенцією, держави-учасниці Ради Європи дійшли висновку, що європейська історія засвідчила важливе значення захисту національних меншин для стабільності, безпеки демократії та миру на континенті. Сторони, що підписали Конвенцію, взяли на себе відповідальність за захист національних меншин у своїх державах, забезпечення рівності перед законом і заборону дискримінації за етнічною ознакою. Згідно зі Статтею 5 Конвенції,

*«сторони зобов'язуються створити необхідні умови для того, щоб особи, які належать до національних меншин, мали можливість зберігати й розвивати свою культуру, зберігати основні елементи своєї самобутності, зокрема релігію, мову, традиції та культурну спадщину».*⁵⁰

Крім того, асиміляція національних меншин більшістю проти їх волі заборонена. Сторони Конвенції також несуть відповідальність за заохочення духу толерантності й міжкультурного діалогу, співпраці та поваги серед усіх людей, які живуть на території їхніх країн.

Інші положення Конвенції передбачають таке.

- Національні меншини мають такі самі права на мирні зібрання, свободу об'єднання, свободу думки, релігії та совісті, як і етнічна більшість.
- Національним меншинам гарантується свобода отримання й поширення інформації та ідей мовою меншини. Держава несе відповідальність за забезпечення умов для ліцензування радіо- й телевізійного мовлення для них.
- Представники національних меншин мають право вільно використовувати свою мову в приватних або громадських місцях.
- Якщо представника національної меншини затримано, він/вона повинні бути поінформовані щодо причин арешту мовою, яку він/вона розуміють. За необхідності держава зобов'язана забезпечити безкоштовну допомогу перекладача.
- Представники національних меншин мають рівний доступ до освіти. Держава несе відповідальність за забезпечення освіти мовою меншини в районах, традиційно населених особами, що належать до національних меншин, або в місцях компактного проживання національних меншин, якщо такі особи цього вимагатимуть.

КОНВЕНЦІЯ ПРО ПРАВА ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Особи з інвалідністю мають унікальні потреби, для забезпечення яких необхідні додаткові заходи, зокрема й в аспекті захисту прав відповідних осіб. Загалом особи з інвалідністю мають гірший стан здоров'я, нижчі досягнення в освіті, вужчі економічні можливості та вищі показники бідності, ніж люди без інвалідності; крім того, вони частіше стають жертвами насильства.⁵¹ Конвенція про права осіб з інвалідністю⁵² була прийнята 13 грудня 2006 р. та набрала чинності 3 травня 2008 р.

Конвенція встановлює нормативно-правову основу для країн щодо побудови інклюзивного суспільства, яке ґрунтується на восьми основоположних принципах, покладених в основу Конвенції та кожної з її конкретних статей.⁵³ Ці принципи такі:

1. Повага до притаманної людині гідності, її особистої самостійності, зокрема свободи робити власний вибір, і незалежності.
2. Недискримінація.

3. Повне й ефективне залучення та включення до суспільства.
4. Повага до особливостей осіб з інвалідністю і прийняття їх як складової людської різноманітності й частини людства.
5. Рівність можливостей.
6. Доступність усіх суспільних благ.
7. Рівність чоловіків і жінок.
8. Повага до здібностей дітей з інвалідністю, що розвиваються, і повага до права дітей з інвалідністю зберігати свою індивідуальність.

Конвенція про права осіб з інвалідністю та Факультативний протокол до неї були одночасно ратифіковані Україною 16 грудня 2009 р. після серйозної адвокаційної роботи силами НУО. З того часу громадські організації також здійснювали моніторинг їх упровадження і закликали вносити зміни до національного законодавства й уживати практичних заходів з метою забезпечення цих прав.⁵⁴ Оскільки держава працює в напрямі запровадження інклюзивної освіти, то, наприклад, регіональні органи врядування й представники громадськості стежать за дотриманням нею національних законів щодо будівництва та реконструкції, покликаних архітектурно забезпечити доступність приміщень закладів освіти для людей з інвалідністю.

ВПРАВА 3

СИТУАЦІЯ ІЗ ЗАХИСТОМ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ

В останньому підрозділі ви дізналися про міжнародні угоди, які визначають права всіх людей, а також про захист та обов'язки, які держави повинні виконувати для меншин у суспільстві. Ознайомтеся з наведеним нижче переліком договорів та оцініть, наскільки добре, на вашу думку, Україна виконує кожен відповідний договір. Вивчивши всі документи, ви, можливо, захочете звернутися до одного з них і провести дослідження, щоб дізнатись більше про успіхи та проблеми, пов'язані з виконанням відповідної міжнародної угоди в Україні. Ця вправа допоможе вам детальніше проаналізувати ситуацію з правами людини в Україні й дасть змогу визначитися з темою вашого студентського проекту.

- Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод (Європейська конвенція з прав людини)
- Міжнародний пакт про громадянські і політичні права
- Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права
- Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок
- Конвенція про права дитини
- Рамкова конвенція про захист національних меншин
- Конвенція про права осіб з інвалідністю

2.5

МЕХАНІЗМИ

ЗАХИСТУ

ПРАВ ЛЮДИНИ

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ) є одним із найефективніших інструментів захисту прав людини. Він був заснований в 1950 р. на підставі ЄКПЛ, яка визначає обов'язки та відповідальність, що мають обов'язкову юридичну силу для його держав-учасниць. Нині юрисдикція ЄСПЛ поширюється на 800 мільйонів людей у 47 державах. Територіально суд розташований у Страсбурзі, Франція, у Палаці прав людини. Суд складається із 47 суддів, які представляють кількість держав-учасниць ЄКПЛ.

ЧИННЕ ЗАКОНОДАВСТВО

Закони держави повинні відображати її норми та цінності. Національна система захисту прав людини в Україні базується на позитивних зобов'язаннях держави, згаданих у попередньому розділі. Відповідні заходи повинні містити такі обов'язкові компоненти:

- права людини повинні бути захищені відповідно до принципу верховенства права;
- будь-які спори, пов'язані з порушенням прав людини, повинні бути ефективно розслідувані та розглянуті кваліфікованим, неупередженим і незалежним судовим органом, відповідно до процедур, які є однако-вими для всіх сторін; за результатами повинно бути прийняте рішення згідно із законом;
- людина, права якої були порушені, повинна отримувати відшкодування збитків і гарантії запобігання майбутнім правопорушенням.

Органами національної системи захисту прав людини в Україні є правоохоронні органи (такі як поліція, Служба безпеки України та прокуратура), суди, інші державні органи й органи місцевого самоврядування, Конституційний Суд України та Уповноважений Верховної Ради України з прав людини.

ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ

Поліція та правоохоронні органи країни, яка керується принципами демократії, повинні відігравати посутню роль у захисті прав людини стосовно всіх членів суспільства. Є багато способів виконання поліцією цього обов'язку. Одним із них, наприклад, є забезпечення права громадян висловлювати свої погляди й проводити мирні зібрання, а також запобігання конфронтації між учасниками зібрань і групами їхніх опонентів. Правоохоронні органи також реагують на скарги та розслідують звинувачення щодо порушення прав людини. Самі працівники поліції зобов'язані поважати права осіб, яких узяли під варту, керуючись, наприклад, тим що, відповідно до статті 28 Конституції України, ніхто не

може бути підданий катуванню або жорстокому, нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню. Працівники правоохоронних органів зобов'язані поважати це право, а у випадку звинувачень у порушенні таких прав держава повинна провести ефективне розслідування на адресу правоохоронних органів. Якщо порушення підтверджено, держава має законне зобов'язання виправити його, припинивши порушення, покаравши винних, надати компенсацію потерпілим і забезпечити гарантії запобігання порушенням права в майбутньому.

СУДИ

Суди є ефективним механізмом захисту прав людини в Україні: їхня юрисдикція поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі, а винесені ними рішення є обов'язковими для всієї країни.

Адміністративні суди відіграють важливу роль у цій системі, захищаючи права людини від порушень з боку державних органів. На відміну від цивільного судочинства, у якому державний орган притягає до відповідальності громадян України, адміністративні суди забезпечують громадянам України можливість оскаржувати дії органів влади. Якщо, наприклад, ви оскаржуєте в адміністративному суді рішення комунальної служби щодо стягнення з вас штрафу за несплату комунальних послуг, то саме комунальне підприємство повинно доводити правомірність своїх дій.

Недоліком засобів судового захисту є їхня недоступність для багатьох громадян через значні розміри судового збору: у 2017 р., наприклад, позивачі мали сплачувати 640 гривень, щоб подати до суду позов на поділ майна або на розлучення. Більшість громадян також не обізнані з порядком подання судових позовів. Щоб виправити це, закон звільняє певних осіб від сплати судових зборів. Крім того, держава пропонує безоплатну правову допомогу, спеціалісти з якої допоможуть позивачам підготувати необхідні для суду документи.

Конституційний Суд України є окремою структурою в межах національної системи захисту прав людини. Він розглядає індивідуальні конституційні скарги, якщо людина вважає, що остаточне рішення в її справі суперечить Конституції України, а всі інші національні засоби судового захисту вичерпано.

ВПРАВА 4

МЕХАНІЗМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ

Учасники мирної ходи на підтримку легалізації собачих боїв зібралися під будівлею міської ради, що уповноважена приймати рішення стосовно дозволу на проведення таких заходів. Неподалік триває зібрання їхніх опонентів, які виступають проти собачих боїв і вимагають від власників тримати собак цих порід лише вдома. Зрештою, після взаємного обміну словесними образами учасники зібрання опонентів розпочали бійку, під час якої декому з учасників було завдано травм. Перехожі викликали швидку. Через деякий час поліція, що стояла неподалік від місця інциденту весь цей час, розборонила бійку. Ніхто з представників міської ради не вийшов до учасників мирних зібрань.

ОЦІНІТЬ ДІЇ ПРЕДСТАВНИКІВ ОРГАНІВ ВЛАДИ ТА ДАЙТЕ ВІДПОВІДЬ НА ПИТАННЯ:

1. Чи було необхідно, щоб хтось із представників влади втрутився в процес мирної акції?
2. У який момент таке втручання було б найдоречнішим?
3. Що могли зробити учасники мирної ходи, щоб уникнути бійки?
4. Яких заходів можна було вжити для вирішення ситуації та запобігання таким подіям у майбутньому?

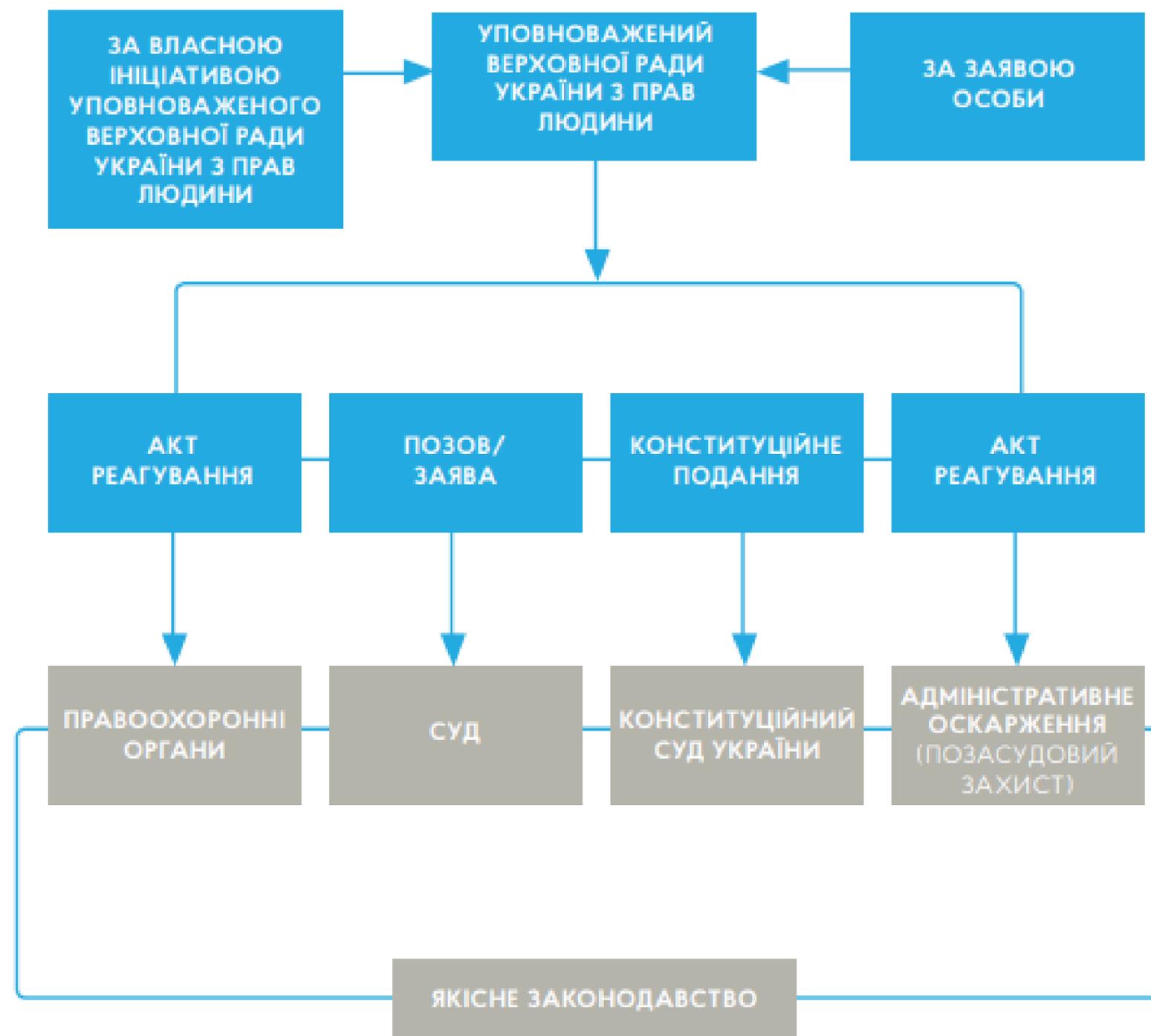
УПОВНОВАЖЕНИЙ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини є органом парламентського контролю, який захищає права людини в Україні. Відповідно до статті 55 Конституції, *«кожен має право звертатися за захистом своїх прав»* до Уповноваженого; ця стаття підкреслює вирішальну роль судової влади у захисті прав людини, а також важливість звернень до міжнародних інституцій та до Конституційного Суду України.

Згідно із Законом України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»,⁵⁸ метою парламентського контролю, який здійснюється Уповноваженим, є:

1. Захист прав та свобод людини і громадянина, визначених Конституцією України, законами України та міжнародними договорами, ратифікованими Україною.
2. Дотримання та повага до прав і свобод людини та громадянина з боку суб'єктів, зазначених у статті 2 цього Закону.
3. Запобігання порушенням прав людини та громадянських прав і сприяння їх відновленню.
4. Сприяння впровадженню законодавства про права й свободи людини і громадянина відповідно до Конституції України та міжнародних стандартів у цій сфері.
5. Удосконалення та подальший розвиток міжнародного співробітництва у сфері підтримки прав і свобод людини та громадянина.
6. Запобігання дискримінації у зв'язку зі здійсненням особистих прав та свобод.
7. Правова освіта для населення та захист приватного життя індивідів.

Повноваження Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини

ВПРАВА 5

РОЛЬ УПОВНОВАЖЕНОГО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Розгляньте приклади дій Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини і дайте відповіді на наведені нижче питання.

Приклад 1: Реагуючи на факт смерті засудженого під час перебування в слідчому ізоляторі м. Хмельницького, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини відкрив провадження. Це було зроблено через обставини смерті затриманого, з'ясування яких порушило важливі питання безпеки осіб, які перебувають під контролем державних органів.

Приклад 2: Уповноважений Верховної Ради України з прав людини надіслав до Генеральної прокуратури України запит про проведення належного розслідування катувань громадянина України та інших порушень його прав працівниками поліції, здійснених під час допиту.

ПИТАННЯ –

1. Які повноваження Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини проявилися в цих прикладах?
2. Чи були в кожному конкретному випадку вжиті заходи ефективними для захисту відповідних прав людини?
3. Чи вважаєте ви, що Уповноважений Верховної Ради України з прав людини є важливим механізмом захисту прав людини в Україні?

ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Окрім національних систем, описаних вище, суттєву роль у захисті прав людини відіграють інститути громадянського суспільства. Ці організації можуть надавати юридичну допомогу й підтримку особі при вирішенні питань в органах державної влади та місцевого самоврядування. Вони також забезпечують громадський моніторинг, готують звіти щодо ситуації з правами людини та організують інформаційні кампанії, спрямовані на привернення уваги до порушень прав людини. У наступному розділі підручника ви дізнаєтеся набагато більше про важливу роль громадських організацій у демократичній державі.

